

КРАЄЗНАВЧИЙ ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

ПОМЕЛОВА Ангеліна,

*здобувачка освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності «Туризм і рекреація»,*

*Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя*

Збереження нематеріальної культурної спадщини є важливою складовою підтримки національної ідентичності та розвитку культурного різноманіття. У сучасних умовах глобалізації багато традиційних звичаїв, ремесел і фольклору опиняються під загрозою зникнення. Краєзнавчий туризм виступає ефективним засобом популяризації культурної спадщини, сприяючи її збереженню та передачі наступним поколінням. Він також відіграє значну роль у розвитку регіональних громад, забезпечуючи економічну підтримку та стимулюючи інтерес до традиційної культури. В Україні, яка має багатий культурний спадок, важливо створювати умови для збереження нематеріальної спадщини через краєзнавчий туризм.

Метою цієї роботи є аналіз ролі краєзнавчого туризму у збереженні та популяризації нематеріальної культурної спадщини регіонів України, визначення об'єктів, які вже входять до списку спадщини, а також тих, що ще не отримали офіційного статусу.

Нематеріальна культурна спадщина – це сукупність традицій, звичаїв, обрядів, знань і навичок, що передаються з покоління в покоління, формують культурну ідентичність суспільства та забезпечують його історичну безперервність. Вона охоплює усні традиції, виконавське мистецтво, народні ремесла, ритуали та святкування, а також знання про природу та всесвіт [1].

Культурна спадщина є важливим елементом культурного різноманіття та соціальної згуртованості. Згідно з Конвенцією ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини 2003 року, такі елементи мають бути

ідентифіковані, задокументовані та охороняються для забезпечення їх збереження та передачі наступним поколінням. Порядок ведення Національного переліку затверджений наказом Міністерства культури України від 11 грудня 2017 року №1319, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 9 січня 2018 року за №20/31472. Цей документ визначає процедури подання, розгляду та включення елементів до переліку, а також механізми моніторингу та оновлення інформації про них [4].

Станом на листопад 2024 року, перелік налічує 103 елементи, що відображають культурне багатство та регіональну специфіку України (табл.1). Серед останніх доданих елементів - традиція дзвонарства у Львові та культура приготування "засипаної капусти" на Львівщині.

Таблиця

**Національний перелік елементів нематеріальної
культурної спадщини України
за регіонами України станом на 2024 рік**

Область	Усні традиції та форми вираження	Виконавське мистецтво	Звичаї, обряди, святкування	Знання та практики, що стосуються природи та всесвіту	Традиційні ремесла	Інше (народна медицина, традиційна кухня, гастрономічна спадщина)	Загальна кількість елементів
Івано-Франківська	2	3	3	1	2	1	12
Львівська	1	2	2	1	3	1	10
Київська	1	1	2	1	2	1	8
Чернігівська	1	1	2	1	1	1	7
Закарпатська	1	1	1	1	1	1	6
Полтавська	1	1	1	1	1	1	6
Вінницька	1	1	1	1	1	0	5
Сумська	1	1	1	1	1	0	5
Тернопільська	1	1	1	1	1	0	5
Черкаська	1	1	1	0	1	0	4
Чернівецька	1	1	1	0	1	0	4
Волинська	1	1	0	0	1	0	3
Дніпропетровська	1	1	0	0	1	0	3
Житомирська	1	1	0	0	1	0	3
Кіровоградська	1	1	0	0	1	0	3
Одеська	1	1	0	0	1	0	3
Рівненська	1	1	0	0	1	0	3
Харківська	1	1	0	0	1	0	3
Хмельницька	1	1	0	0	1	0	3
Херсонська	1	0	0	0	1	0	2
Донецька	1	0	0	0	0	0	1
Запорізька	1	0	0	0	0	0	1
Луганська	1	0	0	0	0	0	1
Миколаївська	1	0	0	0	0	0	1

Джерело: [2].

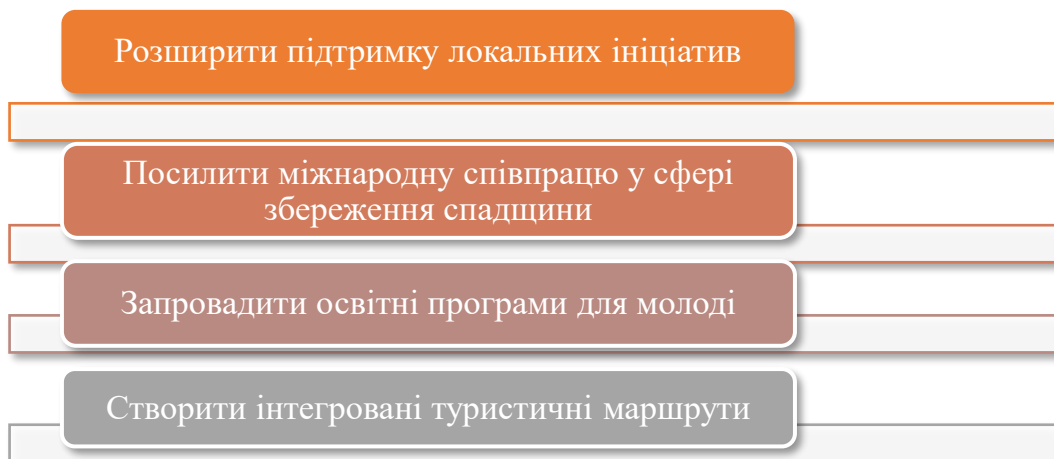
Цей розподіл демонструє, що найбільша кількість елементів нематеріальної культурної спадщини зосереджена в Івано-Франківській та Львівській областях, що свідчить про багатство та різноманітність культурних традицій у західному регіоні України. Збереження та популяризація нематеріальної культурної спадщини є важливим аспектом національної ідентичності та культурного розвитку України. Регіональний аналіз дозволяє виявити області, які потребують додаткової уваги у сфері охорони та підтримки культурних традицій.

Включення елементів до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України сприяє їх популяризації, збереженню та міжнародному визнанню, зокрема через номінацію до Репрезентативного списку ЮНЕСКО.

Станом на січень 2025 року, до списку ЮНЕСКО включено 7 елементів нематеріальної культурної спадщини України: Петриківський декоративний розпис (2013); Козацькі пісні Дніпропетровщини (2016); Косівська мальована кераміка (2019); Орнек - кримськотатарський орнамент (2021; культура приготування українського борщу (2022); охорона кобзарсько-лірницької традиції (2024); розпис яєць (писанкарство) (2024). Ці елементи репрезентують культурне багатство України, охоплюючи ремесла, музику, мистецтво та кулінарію, що сприяє їх міжнародній популяризації та подальшій охороні [3].

Збереження нематеріальної культурної спадщини також впливає на формування позитивного іміджу України у світі. Розвиток туристичних маршрутів, пов'язаних із нематеріальною культурною спадщиною, може сприяти збільшенню міжнародного туризму, залученню додаткового фінансування та зміцненню культурного співробітництва з іншими країнами.

Краєзнавчий туризм відіграє важливу роль у збереженні нематеріальної спадщини, оскільки дозволяє залучати туристів до автентичних культурних практик. Туристи, відвідуючи історичні міста та села, можуть брати участь у народних обрядах, вивчати традиційні ремесла, що сприяє їхньому відродженню та популяризації.

Заходи для збереження нематеріальної культурної спадщини України

З економічної точки зору, розвиток туризму стимулює зайнятість у регіонах, сприяє розвитку місцевого підприємництва та забезпечує додаткові надходження до місцевих бюджетів. Щоб ефективно використовувати краєзнавчий туризм для збереження нематеріальної культурної спадщини України треба запроваджувати заходи. (рис. 1.)

Розширення підтримки локальних ініціатив, спрямованих на документування та популяризацію спадщини. В Україні впроваджено низку заходів для підтримки локальних проектів із збереження культурної спадщини. Зокрема, грантовий конкурс «Культура у фокусі громад», який надає фінансування для відновлення пам'яток та культурних заходів. Такі ініціативи сприяють збереженню та відновленню нематеріальної спадщини, залучаючи місцеві громади та молодь.

Посилення міжнародної співпраці у сфері збереження спадщини, використовуючи досвід європейських країн. Наприклад, у 2023 році в Харкові відбулася науково-практична конференція з міжнародною участю «Традиційна культура в умовах глобалізації: нові вектори розвитку». Захід об'єднав науковців та практиків з різних країн, що дозволило обмінятися досвідом та напрацювати спільні стратегії збереження культурної спадщини.

Активна співпраця з міжнародними організаціями, розробка спільних культурних проектів та обмін досвідом сприятимуть ефективнішому збереженню та популяризації української культурної спадщини на світовому рівні. Запровадження освітніх програм для молоді, спрямованих на передачу традиційних знань та навичок. Наприклад, посібник «Навчатися та вчитися за допомогою живої спадщини в Україні», був створений за підтримки ЮНЕСКО, який зміг вдало інтегрувати традиційні практики в освітній процес. Такі ініціативи сприяють збереженню культурної ідентичності через освіту.

Створення інтегрованих туристичних маршрутів, що включають майстер-класи, фольклорні фестивалі та відвідування культурних центрів, також позитивно вплине на популяризацію культурної спадщини. Так на Яворівщині у Львівській області, розроблено туристичні маршрути, які охоплюють село Страдч. Воно відоме своїми соціокультурними пам'ятками та пропонує туристам участь у місцевих обрядах і майстер-класах з традиційних ремесел.

Отже, краєзнавчий туризм є дієвим механізмом збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини. Він сприяє передачі традиційних знань, стимулює культурну ідентифікацію та підтримує економічний розвиток регіонів. Інтеграція культурної спадщини у туристичну індустрію дозволяє зберегти ремесла, фольклор та звичаї через активну взаємодію місцевих громад з відвідувачами. В Україні необхідно розширювати ініціативи, що сприяють автентичному відтворенню нематеріальної спадщини у туристичній сфері, зокрема шляхом міжнародної співпраці, державної підтримки та залучення локальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Добровольська С. І. Національний перелік елементів Нематеріальної культурної спадщини України: порядок ведення //Новітні дослідження культури і мистецтва: пошуки, проблеми, перспективи: матеріали Всеукр. – 2023. – С. 150.
2. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. URL: [Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України \(24.07.2024\)](#)
3. Нематеріальна культурна спадщина ЮНЕСКО URL: <https://ich.unesco.org/en/state/ukraine-UA?info=elements-on-the-lists> (Дата звернення 23.02.25)
4. Про затвердження Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0105734-18#n50> (Дата звернення 23.02.25)

Науковий керівник: к. е. н., доцент Демко В. С.

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Національний університет харчових технологій
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
Полтавський фаховий коледж підприємництва і ресторанного бізнесу
Київський фаховий коледж туризму та готельного господарства

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ ТА ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ УКРАЇНИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

12 березня 2025 року, Київ

КИЇВ 2025

УДК 338.48:339.923:061.1ЄС(477)

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ННІ неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол №9 від 20 березня 2025 р.)

Євроінтеграційні процеси в готельно-ресторанному та туристичному бізнесі України: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції (12 березня 2025 р.). Київ: НУБіП України. 2025. 350 с.

Редакційна колегія:

Мельниченко С. В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної справи та туризму НУБіП України

Сердюк М. Є. – доктор технічних наук, професор кафедри готельно-ресторанної справи та туризму НУБіП України

Олюніна С. Л. – викладач кафедри готельно-ресторанної справи та туризму НУБіП України

У збірнику тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції висвітлюються результати наукових досліджень студентської молоді з питань, присвячених євроінтеграційним процесам у сфері готельно-ресторанного та туристичного бізнесу України. У матеріалах розглядаються виклики та перспективи адаптації галузі туризму в умовах євроінтеграції, інноваційні технології в закладах HoReCa, туристичне країнознавство, організація дозвілля молоді.

Конференція проводиться з метою посилення профорієнтаційної роботи із залучення активної шкільної молоді до навчання в НУБіП України, посилення наукової складової підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» і «Магістр», оприлюднення результатів їх дослідницької роботи, підвищення ефективності, якості наукових досліджень, обміну досвідом і представлення результатів науково-дослідної діяльності, обговорення дискусійних питань та визначення пріоритетів подальшого розвитку науки.

Видання розраховане для здобувачів вищої освіти, дослідників, викладачів, суб'єктів підприємницької діяльності.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори. Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.

© Колектив авторів, 2025

© НУБіП України, 2025